

Soạn bài Chữ người tử tù (Nguyễn Tuân) - Ngữ văn 11

I. HƯỚNG DẪN TRẢ LỜI CÂU HỎI SOẠN BÀI

Câu 1. Tình huống truyện của tác phẩm *Chữ người tử tù* là gì? Tác dụng của tình huống này đối với việc thể hiện tính cách nhân vật và kịch tính của truyện?

Trả lời:

- Nguyễn Tuân đã sáng tạo ra tình huống truyện độc đáo: Cuộc gặp gỡ khác thường của hai con người khác thường: viên quản ngục – kẻ đại diện cho bạo lực tăm tối nhưng lại rất khát khao ánh sáng của chữ nghĩa với Huấn Cao – người tử tù đang chờ ngày ra pháp trường nhưng có tài viết chữ đẹp nổi tiếng.

+ Hai nhân vật: Huấn Cao và Quản ngục, trên bình diện xã hội hoàn toàn đối lập nhau, nhưng hai nhân vật này đều là những người có tâm hồn nghệ sĩ. Trên bình diện nghệ thuật, họ là những người tri âm, tri kỉ với nhau.

+ Tác giả đã đặt những nhân vật này vào tình thế đối địch: tử tù và quản ngục, tạo nên cuộc gặp gỡ kì lạ trong chốn ngục tù tăm tối, dơ bẩn.

=> Mỗi quan hệ đặc biệt éo le, đầy trở trêu giữa những tâm hồn tri âm, tri kỉ. Từ đây nảy sinh nhiều kịch tính: người tử tù thành người mà viên quản ngục nhờ vả muốn xin chữ; đồng thời lại là người mở đường hướng thiện cho cuộc sống về sau của viên quản ngục. Chính tình huống độc đáo này đã giúp làm nổi bật trọn vẹn, tự nhiên vẻ đẹp của hình tượng nhân vật Huấn Cao và làm sáng tỏ tấm lòng biệt đãi người tài của viên quản ngục.

- Tác dụng của tình huống truyện đối với việc thể hiện tính cách nhân vật:

+ Tính cách của mỗi nhân vật mỗi lúc thêm đầy đủ, rõ nét và trọn vẹn hơn.

+ Từ tình huống truyện này mà Huấn Cao đã hiểu thêm về viên quản ngục.

+ Tình huống truyện đã tạo nên kịch tính cho thiên truyện.

Câu 2. Phân tích vẻ đẹp độc đáo của hình tượng Huấn Cao. Qua nhân vật Huấn Cao, anh (chị) có nhận xét gì về quan niệm của Nguyễn Tuân về cái đẹp ?

Trả lời:

*** Vẻ đẹp tài hoa của Huấn Cao**

- Qua lời nói:

+ Của quản ngục với thơ lại: *người mà khắp vùng....rất đẹp đó không?*

Soạn bài Chữ người tử tù (Nguyễn Tuân) - Ngữ văn 11

+ Chữ ông Huấn Cao đẹp lắm, vuông lắm

+ Có được chữ ông Huấn mà treo là có một báu vật ở đời.

+ Nét chữ vuông tươi tắn nó nói lên những hoài bão tung hoành của một đời con người.

- Qua thái độ và hành động: quản ngục liều chết biệt nhỡn Huấn Cao (nói năng lễ phép, đãi Huấn Cao rượu thịt), từng bước bày tỏ khát vọng xin chữ.

* *Vẻ đẹp khí phách*

- Lý tưởng sống cao cả: dám phát cờ dấy binh chống lại triều đình, hi sinh hạnh phúc riêng vì sự nghiệp lớn, đi tù và chịu án tử hình.

- Tư thế, hành động:

+ Có tài bẻ khóa vượt ngục, vào tù ra tội, từng trải

+ Ung dung, đường hoàng:

=> *Vẻ đẹp của Huấn Cao là vẻ đẹp của khí phách bất khuất, anh hùng. Đó là hình mẫu tiêu biểu đẹp đẽ của bậc hào kiệt “phú quý bất năng dâm, bần tiện bất năng di, uy vũ bất năng khuất”.*

* *Vẻ đẹp thiên lương*

- Thiên lương tự tỏa sáng từ con người Huấn Cao.

+ Tỏ rõ thái độ lạnh lùng, kiêu bạc, thậm chí coi thường những trò “tiểu nhân thị oai” của bọn lính lệ cũng như hành động kì lạ của viên quản ngục.

+ Sau khi hiểu tấm lòng của quản ngục:

+) “*mỉm cười với thầy thơ lại*” -> chân thành, cởi mở

+) “*Ta cảm cái tấm lòng biệt nhỡn liên tài của các người. Nào ta có biết đâu một người như thầy quản đây mà lại có những sở thích cao quý như vậy. Thiếu chút nữa, ta đã phụ mất một tấm lòng trong thiên hạ*”

=> Câu nói vừa thoáng một chút ân hận vì đã đối xử khinh bạc với quản ngục, lại vừa rung rung niềm cảm động.

- Thiên lương có khả năng làm bừng sáng vẻ đẹp của người khác

Soạn bài Chữ người tử tù (Nguyễn Tuân) - Ngữ văn 11

+ Lời khuyên với quản ngục: "*Ở đây lẫn lộn...mắt cái đời lương thiện đi*" -> Lời khuyên khuyến khích con người hướng thiện.

=> Bằng chứng rõ nhất về khả năng cảm hóa và làm bừng sáng thiên lương ở người khác của nhân vật Huân Cao. Điều mà con người này ban tặng cho cuộc đời không chỉ là cái đẹp của nghệ thuật thư pháp mà còn là khả năng cứu rỗi những cuộc đời khác.

=> Huân Cao là người vừa có tài vừa có tâm, bất khuất trước cái ác cái xấu nhưng mềm lòng trước cái thiện, cái đẹp.

* *Quan niệm thẩm mỹ và thái độ của nhà văn*

- Quan niệm thẩm mỹ:

+ Cái đẹp và cái thiện không thể tách rời nhau

+ Một nhân cách đẹp bao giờ cũng là sự thống nhất giữa cái tâm và cái tài.

- Thái độ của nhà văn: Yêu mến, ca ngợi Huân Cao, tiếc nuối những người như ông Huân.

Câu 3. Nhân vật quản ngục có phẩm chất gì khiến Huân Cao cảm kích coi là "một tấm lòng trong thiên hạ", và tác giả coi đó là "*một thanh âm trong treo chen vào giữa một bản đàn mà nhạc luật đều hỗn loạn xô bồ*".

Trả lời:

* *Phẩm chất của nhân vật viên quản ngục*

+ Dù là cai tù, chứng kiến bao điều dễ đẩy con người vào chốn bùn nhơ nhưng ông có thú chơi chữ. Có thể thấy viên quản ngục là một người có tâm hồn nghệ sĩ.

+ Là một người có tấm lòng "biệt nhỡn liên tài", cảm phục tài năng và nhân cách Huân Cao.

+ Quản ngục suy nghĩ về nghề của mình và cho rằng "chọn nhầm nghề". Một lòng tâm phục, khẩu phục, nghẹn ngào "*vái người tù một vái, chắp tay nói một câu: "kẻ mê muội này xin bái lĩnh"*". "quản ngục" hai tiếng ấy để chỉ công việc chức trách. Đó chỉ là cái áo khoác phủ ngoài một tâm hồn đẹp.

=> Đây chính là những phẩm chất khiến Huân Cao cảm kích, coi là "một tấm lòng trong thiên hạ".

* *Quan niệm nghệ thuật của nhà văn*

Soạn bài Chữ người tử tù (Nguyễn Tuân) - Ngữ văn 11

+ Trong mỗi con người đều có một người nghệ sĩ, đều ẩn chứa tâm hồn yêu cái đẹp, cái tài.

+ Có khi cái đẹp tồn tại trong môi trường của cái ác, cái xấu nhưng không vì thế mà nó lụi tàn, trái lại nó càng mạnh mẽ và bền bỉ giống như hoa sen mọc trên đầm lầy.

=> Tác giả xem ngục quan là “*một thanh âm trong treo chen vào giữa một bản đàn mà nhạc luật đều hỗn loạn xô bờ*”.

Câu 4. Phân tích đoạn văn tả cảnh Huấn Cao cho chữ viên quản ngục trong nhà lao. Vì sao tác giả lại coi đây là “*một cảnh tượng xưa nay chưa từng có*”?

Trả lời:

*** Địa điểm cho chữ đặc biệt:**

- Thông thường người ta cho chữ và xin chữ ở những nơi sạch sẽ, yên tĩnh, tôn nghiêm, trang trọng.

- Cảnh cho chữ và xin chữ trong tác phẩm diễn ra ở nhà tù tối tăm, bẩn thỉu, xưa nay chỉ tồn tại cái xấu và cái ác.

*** Thời điểm cho chữ đặc biệt:**

- Thông thường người ta cho chữ khi tâm trạng thoải mái, thư thái, thanh thản, tâm tĩnh.

- Thời điểm cho chữ ở tác phẩm là đêm trước khi Huấn Cao đi chịu án tử hình, dành trọn những phút cuối đời để tặng lại cái đẹp cho đời, cho tấm lòng ở đời.

*** Vị thế của người cho chữ và xin chữ**

- Người cho chữ là người nghệ sĩ sáng tạo ra cái đẹp lại ở vị thế của tử tù; vốn là đối tượng cần được giáo dục, cảm hóa lại ban phát những lời khuyên chí tình cho quản ngục.

- Người xin chữ ở vị thế quản ngục, cai quản tử tù, tiếp nhận, bái lĩnh những lời khuyên của tử tù.

-> Vị thế trên bình diện xã hội khác, trên bình diện nghệ thuật lại khác.

=> Giữa chốn ngục tù tàn bạo, không phải kẻ thống trị làm chủ mà là người tù làm chủ. Cái thiện vẫn hiện lên mạnh mẽ chiến thắng được cái ác. Đó là sự chiến thắng của ánh sáng đối với bóng tối; là sự tôn vinh cái đẹp, cái thiện và nhân cách cao cả của con người.

Soạn bài Chữ người tử tù (Nguyễn Tuân) - Ngữ văn 11

Câu 5. Anh (chị) có những nhận xét gì về bút pháp xây dựng nhân vật, bút pháp miêu tả cảnh vật, nghệ thuật sử dụng ngôn ngữ của Nguyễn Tuân trong *Chữ người tử tù*?

Trả lời:

- Nghệ thuật xây dựng nhân vật: nhân vật được xây dựng bằng bút pháp lí tưởng hóa cảm hứng lãng mạn.
- Cảnh trong tác phẩm được xây dựng bằng nghệ thuật tương phản, làm nổi bật sự đối lập gay gắt giữa cái đẹp và cái xấu, cái thiện và cái ác, tính cách và hoàn cảnh.
- Ngôn ngữ: giàu tính tạo hình, sử dụng nhiều từ Hán Việt, từ cổ để tạo không khí thời đại và của người vang bóng. (Cảm thấu được sống lại một cảnh tượng cổ kính, thiêng liêng về viết câu đối của cha ông ngày xưa).

II. LUYỆN TẬP

Câu hỏi: Anh (chị) hãy viết một đoạn văn trình bày cảm nghĩ của mình về nhân vật Huấn Cao trong truyện *Chữ người tử tù*.

Gợi ý làm bài:

Trong *Chữ người tử tù*, ngòi bút Nguyễn Tuân đã tập trung khắc họa vẻ đẹp của hình tượng nhân vật Huấn Cao. Vẻ đẹp của Huấn Cao được thể hiện ở ba phẩm chất:

- Huấn Cao là một con người tài hoa siêu việt, đầy uy lực. Ông có tài viết chữ, chữ ông "đẹp và vuông lẫm". Nó nức tiếng khắp vùng tỉnh Sơn. Nó khiến cho viên quản ngục say mê đến mê muội, ngày đêm mong có được chữ của ông để treo trong nhà.
- Huấn Cao là một trang anh hùng với khí phách hiên ngang, bất khuất. Là một kẻ "đại nghịch" đã đành, ngay cả khi bắt đầu đặt chân vào nhà lao này, ở ông vẫn giữ được cái thế hiên ngang. Sự ngang tàng của Huấn Cao còn thể hiện thái độ không quy lụy trước cường quyền và tù ngục.
- Huấn Cao còn là một người có "thiên lương" trong sáng và cao đẹp. Nó thể hiện ở thái độ tôn trọng trước một nhân cách đẹp (viên quản ngục), trước một người nghệ sĩ có cái sở nguyện trong sáng. Ông sẵn sàng cho chữ, sẵn sàng chia sẻ những lời gan ruột chân thành với viên quản ngục trước khi vào kinh thành thụ án. Đó là sự ứng xử đáng trọng của một nhân cách cao cả.